

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsmiljø [af Grethe Fenger Møller (KF) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 127. Fremsat 24/1 79).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Auken):

Jeg håber snart, der kommer en dag og en sag, hvor fru Grethe Fenger Møller og jeg kan blive enige. Jeg synes, den megen uenighed kan forstyrre ens trivsel og nattesøvn.

Men det kan jo knibe med den gode vilje og enigheden, når man ser det forslag, fru Grethe Fenger Møller her har fremsat på det konservative folkepartis vegne. For der er jo i realiteten tale om en almindelig forringelse af hele arbejdsmiljøloven.

Forslaget går ud på at udvide den adgang, der efter loven er til ved landbrugsarbejde at nedsætte hviletiden fra 11 timer til 8 timer 30 dage om året efter arbejdsgiverens valg. Man foreslår nu fra konservativ side, at denne regel skal gælde for hele lovens område. For enhver beskæftigelse, for samtlige arbejdere og funktionærer og tjenestemænd i det danske samfund, skal arbejdsgiveren nu have denne udvidede regel. Det vil sige, at man ikke alene forringer forholdene for dem, der nu kommer ind under arbejdsmiljøloven – jeg tænker her f. eks. på statens ansatte, for handels- og kontorområdet – men man forringer oven i købet hviletidsbestemmelserne for industriens arbejdere og funktionærer, som har haft disse regler – 11 timers reglen – lige siden lov om almindelig arbejderbeskyttelse blev gennemført i 1954. Man forringer også forholdene for alle kommunale tjenestemænd, som har haft 11 timers reglen siden 1965. Det vil man gennemføre, fordi vi i øjeblikket har haft visse vanskeligheder med hensyn til indkøringen af arbejdsmiljølovens bestemmelser inden for den offentlige sektor.

Man kan jo retfærdigvis godt sige, at vi har nogle problemer, som delvis er selvforskyldte, ikke på grund af arbejdsmiljøloven, men fordi det offentlige som arbejdsgiver og lønmodtagerne inden for den offentlige sek-

tor ikke i tide gik i gang med de forhandlinger vedrørende udformning af særregler på enkelte områder, der var nødvendige, når arbejdsmiljølovens hviletidsbestemmelser og fridøgnbestemmelser også kom til at omfatte ansættelse i den offentlige sektor. Vi er kommet for sent i gang med disse ting. Fra arbejdstilsynets side har man gentagne gange opfordret både arbejdsgiver- og lønmodtagerrepræsentanterne til at fremskynde dette arbejde. Men desværre er det altså ikke sket, med det resultat at vi på nuværende tidspunkt først er ved at komme igennem udarbejdelsen af de nødvendige særregler på dette område, som arbejdsmiljøloven lægger op til, og vi har i den mellemliggende periode været nødt til tidsbestemte dispensationer fra arbejdsmiljølovens hviletidsregler.

Jeg håber, at dette regelarbejde bliver afsluttet hurtigt. Jeg ved, at der hos lønmodtagernes organisationer og hos det offentlige som arbejdsgiver er en positiv vilje til at nå et fælles resultat. Vi lægger i det hele taget vægt på i arbejdsmiljøloven at inddrage arbejdsmarkedets parter direkte i udformningen af reglerne. Vi kan ikke acceptere det konservative folkepartis ensidige tankegang i retning af, at hvis der er et problem, skal man bare forringe forholdene for de ansatte og give arbejdsgiverne nogle bedre muligheder for at kræve nedsat hviletid i op til 30 dage om året. Det er 3 gange om måneden, at man kan gøre dette fra arbejdsgivers side, eller hver eneste dag i en måned eller måske i 5 uger, når man tager hviledøgnene med ind i betragtningen, uden at det ville stride mod loven. Det er jo ganske hårdt, når man tænker på, at hviletiden jo ikke alene omfatter den periode, hvor man kan hvile sig, men også omfatter transporten til og fra arbejdsstedet. Der er altså tale om en omfattende forringelse af de regler, der gælder vedrørende hviletid, ikke alene for de nye grupper inden for arbejdsmiljøloven, men også for de områder, hvor disse regler har været gældende i 20 år, og det uden at man overhovedet har forhandlet med eller haft mulighed for at forhandle med organisationerne. Det er alene arbejdsgiveren, der får ret til at forringe hviletidsbestemmelserne.

Jeg vil gerne sige, hvordan regeringen anskuer disse problemer: helt stik modsat det konservative folkeparti. Vi mener, arbejdsmiljøloven er god nok. Vi mener, det er en

[Arbejdsministeren]

lov, der har stået sin prøve i de år, den har virket, ligesom de tidligere arbejderbeskyttelseslove viste deres funktionsduelighed. Om de problemer, der opstår, det være sig for de yngre læger, for sygeplejerskerne, for lærerne, er vi i direkte kontakt med de pågældende offentlige myndigheder og offentlige arbejdsgivere og med de pågældende lønmodtagerorganisationer.

Jeg kan sige, at for lægernes vedkommende er det lykkedes i enighed at få de tidsbestemte dispensationer ind. For en lang række andre områder, f. eks. inden for staten, har det også været muligt i enighed at udstikke tidsbegrænsede dispensationer. De problemer, der er tilbage, ønsker vi også løst i et samarbejde med parterne. Jeg kan sige, at i går aftes fandt der en forhandling sted i arbejdsministeriet mellem Danmarks Lærerforening, undervisningsministeriet og direktoratet for arbejdstilsynet, hvor vi løste problemerne om overholdelse af arbejdsmiljølovens hviletids- og fridønsregler inden for folkeskolelærernes område, således at jeg i dag har udsendt en pressemeddelelse om, at det uden dispensation er muligt at gennemføre skolens nødvendige arbejde samtidig med, at arbejdsmiljølovens hviletidsbestemmelser overholdes.

I morgen har vi et møde med sygeplejerskernes organisation, Dansk Sygeplejeråd, Dansk Kommunal Arbejderforbund, Amtsrådsforeningen og Københavns og Frederiksberg kommuner, og vi ønsker i fordragelighed og i fred at løse problemerne. Vi ønsker ikke at give alle arbejdsgiverne en stor økse, som de kan hugge de tilkæmpede hviletidsrettigheder over med.

Vi ønsker altså at løse problemerne i samarbejde med Danmarks Lærerforening, i samarbejde med Dansk Sygeplejeråd, i samarbejde med Dansk Kommunal Arbejderforbund og alle de øvrige lønmodtagerorganisationer, tjenestemændenes fællesudvalg osv. og ikke som de konservative ved at slå noget i stykker, som har vist sin funktionsduelighed på det danske arbejdsmarked i den private sektor i mere end 20 år.

Der er vel ikke noget overraskende i på baggrund af disse synspunkter, at regeringen ikke ser sig i stand til at medvirke til en positiv gennemførelse af det konservative forslag.

Bakholt (S):

Socialdemokratiet kan heller ikke medvirke til dette forslags gennemførelse. Vi har stadig væk den opfattelse, at det er rigtigt, at hele arbejdsmarkedet, uanset om det er privat eller offentligt ansatte, skal have den beskyttelse, som hviletidsbestemmelserne er udtryk for.

Indkøringen har nogle steder givet problemer, men det skal efter vor opfattelse ikke medføre en forringelse af hviletidsbestemmelserne. Hvis det konservative forslag blev gennemført, ville det betyde, at de områder, hvor 11 timers reglen gjaldt, inden arbejdsmiljøloven trådte i kraft, ville få en forringet retsstilling. Det kan vi ikke være med til, for det er urimeligt, hvis det skulle ske, fordi der er nogle indkøringsproblemer.

Loven giver i dag muligheder for, at der kan laves særregler, hvis sådanne regler er nødvendige. Rammerne er faktisk så vide, at alle rimelige hensyn kan tilgodeses ud fra det gode princip, at når der skal laves særregler og aftaler, kan det ske i samarbejde med arbejdsmarkedets parter, og dette princip ønsker vi ikke at slå i stykker.

Lawaetz (FP):

Al den snak i den sidste tid om 11 timers hvile har faktisk for første gang i mit liv gjort mig nervøs for mit helbred, for jeg har følt mig urolig hele dagen, da jeg fandt ud af, at mit folketingsarbejde tvang mig til kun at hvile 7 timer sidste nat. Nu bliver jeg endnu mere nervøs, når hr. Bakholt kommer ind på, om man også skal blande sig i de privates arbejdstid. Vi har dog hidtil haft den fordel, at vi måtte arbejde over lige så længe, som det passede os.

Da hviletiden på de 11 timer blev obligatorisk, herskede der ingen tvivl om, at man havde tænkt på særlige grupper i samfundet. Først og fremmest drejede det sig om folk med hårdt legemligt arbejde, folk, der virkelig kunne trænge til en længere hvilepause for ikke fysisk at blive overanstrengt. Man tænkte vel også på folk ved helautomatiske maskiner, hvor ensformigheden måske kunne blive et psykisk pres, man tænkte på folk med et stort ansvar, f. eks. ansvar for andres liv og forlighed, som flyveledere o. lign.

Man talte også i 1975 ved udvidelsen af arbejdsmiljøloven om den udvidelse af arbejderbeskyttelsen, der lå heri, om, hvad det

[Lawaetz]

egentlige sigte med loven var. Arbejderne skulle beskyttes mod overanstrengelse eller misbrug. Man havde dengang overhovedet ikke haft fantasi til at tænke på, hvor udnyttelsen, eller jeg tør godt sige misbrug af denne lov ville ende.

Jeg er slet ikke i tvivl om, at venstrefløjen i dansk politik har hjulpet godt til med at sætte gang i overdrivelserne og misbruget. Den helt store parodi blev det, da pædagogerne kom ind i billedet. Nu begyndte det at gå ud over andre. Børnene kunne ikke holde skolefester efter kl. 21, de kunne ikke komme på lejrskole, fordi lærerne skulle i seng kl. 21 eller holde fri. Nu glæder det mig, at arbejdsministeren synes at have ordnet det, og han kan måske også ordne det med hensyn til folketingsmænd ud fra § 52 i loven.

Men vi har dog gennemlevet en række temmelig hårrejsende eksempler: der kunne ikke holdes forældremøder om aftenen. Det er så fantastisk, at almindelige mennesker, der har 4 ugers ferie om året og ikke som pædagogerne ca. 10 uger, simpelt hen ikke kan fatte det, når de samme lærere kan undervise i aftenskoler og andre steder for en god betaling. Skal denne 11 timers regel føres ud i livet i det helt store forkælede overdrev, kan der ikke holdes aftenmøder i kommunalbestyrelser osv., sportstræning og meget andet vil blive hindret i sin sunde udfoldelse. Er det ikke ved at blive direkte komisk med de mange eksempler, man har fundet frem i den sidste tid?

Ligeledes er der peget på mange tilfælde, hvor der sker fordyrelser for samfundet. Hvem vil tage ansvaret for det direkte umoralske i at skabe nye omkostninger, netop nu hvor vi i den grad hænger på den økonomisk?

Folketinget får kritik nok i forvejen og vil efter min opfattelse blive direkte til grin, hvis vi ikke er i stand til at ændre disse forhold, så loven er i overensstemmelse med det oprindeligt tilsigtede og ikke noget af en parodi på de 11 timer.

Fremskridtspartiet vil kraftigt støtte det konservative forslag, som endda under udvalgsarbejdet burde præciseres nærmere.

Der skal naturligvis og nødvendigvis være hviletider, det kommer af sig selv eller er indeholdt i overenskomster på arbejdsmarkedet. Hele denne firkantede lovgivning er stort set kun besværlig og fordyrende.

Det skulle også være overflødigt, at man skulle arbejde med en lang række dispensationer for at kunne køre tur, og vi aner jo ikke, hvornår der er et nyt område, der finder på det. Jeg har foreløbig glædet mig over, at medarbejdere herinde i huset, flinke sekretærer i ministerierne og vores vagtmestre og hjælp her i salen ikke har fundet ud af det, fordi så må de ikke være herinde 14 eller 16 timer, og så går det hele jo i stå.

Holm (V):

Forslagsstillerne har tilsyneladende ikke sat sig særlig grundigt ind i arbejdsmiljøloven, før man har udarbejdet dette ændringsforslag, medmindre det er en generel forringelse, man ønsker. Forslaget virker ganske enkelt lidt forhastet og bærer præg af at være et resultat af lærernes aktion, der tilmed nu er løst, som arbejdsministeren kunne oplyse.

I det foreliggende forslag beskæftiger man sig alene med § 50. Denne paragraf indeholder lovens hovedregel, den såkaldte 11 timers hvilerregel, der har sin baggrund i en almindelig 40 timers arbejdsuge. Der gives i stk. 2 undtagelser fra hovedreglen for bestemte områder med specielle problemer. Mere generelt gives der i § 52 mulighed for fravigelse af 11 timers reglen, når arbejdets udførelse eller dets art kræver det, og når – og det skal understreges i denne forbindelse med fremkomsten af dette forslag – der er særlige arbejdsformer, der gør en fravigelse nødvendig. Med denne bestemmelse i hånden er det konservative forslag ganske enkelt overflødigt. Den vil helt klart være tilstrækkelig over for bl. a. lærernes problemer, også på længere sigt. Jeg skal blot sige til slut, at det er ikke arbejdsmiljøloven, der er noget i vejen med. Venstre kan ikke tilslutte sig forslaget.

Therkel Christensen (CD):

Centrum-demokraterne vil gerne anerkende de gode intentioner bag dette forslag, og de falder da også i tråd med udtalelser, der er fremsat fra vor side. 11 timers reglen har jo givet anledning til besværligheder og debat, og der er nok ingen tvivl om, at denne regel har virket alt for stramt og altså derved har begrænset udfoldelser på flere områder i det praktiske liv.

[Therkel Christensen]

Fremgangsmåden, som de konservative anviser, forekommer os umiddelbart overordentlig godt udtænkt. Vi vil støtte forslaget og medvirke til, at det får en udformning, som dels er hensigtsmæssig og dels kan samle et bredt flertal, således at vi kan undgå også de af arbejdsministeren skitserede undtagelser og dispensationer og lovovertrædelser, der forekommer i dag.

Niels Helveg Petersen (RV):

Da hr. Bolvig ikke kan være til stede, skal jeg på hans og på mit partis vegne gøre nogle bemærkninger til forslaget.

Vi ønsker ingen forringelser i arbejdsmiljøloven, som vi har stemt for og medvirket til at gennemføre. Det er en vigtig lov, og i de fleste tilfælde vil 11 timers reglen være både nødvendig og rigtig. Men det kan jo ikke nægtes, at det er gået sådan, at 11 timers reglen har givet sig nogle lidt bizarre udslag. Jeg forstår, at de problemer, der har været specielt for skolen, skulle nærme sig en løsning. Det vil jeg da håbe de gør. Men på baggrund af den diskussion, der har været, vil jeg gerne sige, at vi i det radikale venstre finder, at det vil være rigtigt, at man i udvalget nøje diskuterer det forslag, som de konservative har fremsat, og vurderer, om der i den måde at, skal vi sige gribe det an på kunne ligge en løsning på nogle af de problemer, som arbejdsmiljøloven har rejst. Jeg tror ikke, det kunne udgøre en generel løsning, men jeg ser gerne, at der i udvalgsarbejdet bliver en diskussion i al fredsommelighed om de problemer, som er dukket op i lovens kølvand, og hvorledes man bedst håndterer det uden at forringe arbejdsmiljøloven og uden at forringe den beskyttelse, som den tilsigter.

Honoré (KrF):

Arbejdsmiljølovens 11 timers regel har kunnet give anledning til bl. a. lærernes aktion. Nu siger regeringspartierne, at andre bestemmelser i arbejdsmiljøloven imidlertid fjerner det retlige grundlag for lærernes aktion. Det er jeg ikke i stand til at vurdere, om det forholder sig sådan, at § 52 fjerner dette grundlag og derved overflødiggør et ændringsforslag, der går på § 50.

De konservative har ment, at det ikke gjorde det, formoder jeg, og har derfor fremsat dette forslag. Hvis en ændring af § 50 er

nødvendig, er det et godt initiativ, de konservative har taget. Dermed være ikke sagt, at den ændring, der eventuelt er påkrævet af § 50, netop skal have den udformning, som konservative har foreslået i dette lovforslag. Der kan sikkert rettes nogle indvendinger imod det, f. eks. det, som arbejdsministeren kom med, at forslaget muliggør, at man 5 uger i træk kun får 8 timers hvile inklusive transport. Nu ved jeg ikke, om overenskomsterne på arbejdsmarkedet i og for sig tillader noget sådant. Hvis de ikke forhindrer en sådan praksis med 5 ugers uafbrudt kort hvileperiode på 8 timer, vil jeg sige, at det ville være en af de meget betænkelige ting ved det konservative forslag.

Men som sagt er der en hel del uafklarede ting, og vor endelige stillingtagen vil afhænge af udvalgsarbejdet.

Jørgen Jensen (DKP):

Der er måske ikke grund til at sige så meget om forslaget, for vi må med det samme slå fast, vi kan ikke medvirke til det. Det vil betyde en ødelæggelse af den arbejdsmiljølov, som vi synes skulle være strammere på en lang række områder.

Når hr. Lawaetz siger, at man havde ikke fantasi til at tænke sig, at 11 timers reglen også skulle omfatte pædagoger, må jeg sige, at det vel er, fordi man heller ikke har fantasi til at tænke sig til, hvad der skulle til for at løse de problemer, som pædagoger, læger og andre har haft, og det er ganske enkelt ansættelse af det nødvendige personale, en bedre planlægning af arbejdet.

Forslaget, som det ligger her, er jo ikke alene møntet på pædagoger, men omfatter udtrykkeligt også mennesker, der går på holddrift i virksomhederne. Nu har vi været enige om, at holddriftsarbejde er skadeligt, og om, hvad man skulle gøre for overhovedet at forhindre, at det skulle være skadeligt. På dette område kunne vi gennemføre 4 holds drift eller 5 holds drift for den sags skyld. Hvis det virkelig er så vigtigt, at mennesker skal arbejde i holddrift af hensyn til maskiner eller for at holde hjulene i gang i samfundet, var det vel ikke urimeligt, at man sagde, at så måtte det ske på 4 eller 5 holds drift. Man kunne løse problemerne, det er alene et spørgsmål om det nødvendige perso-

[Jørgen Jensen]

nale og planlægning af arbejdet. Derfor må vi afvise det forslag.

Ib Christensen (DR):

Det er rigtigt, at der har været nogle enkelte ejendommelige eksempler på udnyttelse af arbejdsmiljølovens 11 timers regel, men det skyldes jo, at man ikke har den dispensationsmulighed, som der er behov for, og som der refereres til i bemærkningerne til det konservative forslag, idet man citerer fra ekspeditionssekretær Alfred Toft i arbejdsministeriet. Det er sådan set det bedste i det forslag, nemlig dette citat, som jo påpeger en mangel.

Retsforbundet kan ikke støtte det konservative forslag, for det indebærer en ensidig forringelse af arbejdsmiljølovgivningen på arbejdsgivernes betingelser. Derfor må vi hævde, at den dispensationsadgang, man savner og man skal have, skal hvile på enighed mellem arbejdsmarkedets parter inden for den pågældende branche eller mellem de ansatte og virksomhedens ledelse inden for den pågældende virksomhed. Det må være det, der er sagen. Jeg kunne også forstå på arbejdsministerens udtalelser her i dag, at man i arbejdsministeriet er et stykke fremme med at formulere en sådan konkret dispensationsmulighed, og det ser vi hen til.

Kurt Hansen (VS):

Da arbejdsmiljøloven blev vedtaget i 1975, kritiserede vi fra VS' side, at man gjorde det lettere at omgå 11 timers bestemmelsen for de lønmodtagere, der var inden for den hidtidig gældende arbejderbeskyttelseslovgivning. Vi mente også, at det var en forbedring at få udvidet 11 timers bestemmelsen generelt. Vi mener, at 11 timers bestemmelsen er en vigtig regel, forstået på den måde, at den trods alt sikrer, at arbejdsgiveren ikke kan kræve hånds- og halsret over lønarbejderne, når det passer vedkommende, og når det passer ind i en bestemt given produktion. Det er meget vigtigt, at arbejderne kan sige: nej tak, nu går vi altså hjem, vi vil ikke stå og knokle på overarbejde f. eks., medens en masse af vores kammerater er arbejdsløse.

Vi mener også, det er positivt og vigtigt, at en række af de grupper, der traditionelt har kunnet gå under betegnelsen mellemlagene, eller som har ligget uden for LO-området,

ikke mindst på dette punkt har fået en stigende fagforeningsbevidsthed om egne løn- og arbejdsforhold. Det mener vi også er glædeligt. Hvis der er et for stort pres på disse folk – det er der i hvert fald på en del grupper – skal det ikke løses ved at gøre presset på dem større, men skal tværtimod løses ved, at man får ansat nogle flere folk. Det ville der være god grund til at gøre inden for det samlede pædagogområde, lægeområde osv., hvor der har været enkelte problemer omkring denne 11 timers bestemmelse. Vi vil gerne være med til at løse dette problem, men nøglen til løsningen ligger i flere ansættelser.

Grethe Fenger Møller (KF):

Det er vist gået op for alle, at arbejdsmiljølovens strenge bestemmelser om 11 timers hvile mellem arbejdets ophør og dets begyndelse har haft mange uheldige følger inden for mange forskellige områder. Det har vist sig, at 11 timers reglen, hvis den anvendes direkte efter sin ordlyd, enten er uanvendelig for mange grupper af arbejdstagere eller også er uhensigtsmæssig for de funktioner, der skal udøves. Det er således betegnende for reglens uanvendelighed, at folketinget og kommunalbestyrelser har måttet arbejde med dispensationer. Hvis disse dispensationer bortfaldt, ville lovgivningsmagten og kommunalbestyrelserne være ude af stand til at fungere på tidspunkter, hvor en arbejdsindsats er uomgængeligt nødvendig. Jeg kunne måske lige se folketinget klare en økonomisk krise eller en overenskomstsituation med en 11 timers regel!

I de seneste uger er det især det arbejde, der udføres på skolerne uden for den normale skoletid, der har vakt opmærksomhed. Udløbet af dispensationen for lærernes vedkommende har skabt megen uro i det helt nødvendige skole/hjem-samarbejde og har skabt megen bitterhed hos de forældre, der deltager i kontaktmøder eller i skolenævnsarbejde.

I denne forbindelse er det væsentligt at understrege, at det er fremgået, efter at debatten kom, at 11 timers reglen skal fortolkes som en individuel beskyttelsesregel. Det vil sige, at selv om skolestart er normalt kl. 8, så betyder det ikke, at lærerrepræsentanten skal forlade skolenævnsmødet den foregående

[Grethe Fenger Møller]

aften kl. 21, således som det først forlød. Hvis hans eller hendes første time begynder kl. 10, så skal man altså kunne tælle 11 timer tilbage fra det tidspunkt. Hvis det er rigtigt, betyder det altså, at man må lægge skolenævnsmødet på en aften, hvor læreren ikke skal møde tidligt om morgenen, eller også skal man lægge skolenævnsmøderne på højst urimelige tidspunkter. I det skolenævn, jeg sidder i, er man nu begyndt at indkalde skolenævn til møde kl. 18. Man kan forestille sig, hvilke besværligheder det giver for familierne, der både skal mødes efter en endt arbejdsdag, skal have spist med hinanden og have talt med deres børn og så skal til møde kl. 18 også.

For det andet er det også fremgået, at et skolenævnsmøde er lovligt, selv om et enkelt medlem forlader det. Jeg undervurderer ikke hermed lærerrepræsentantens tilstedeværelse eller deltagelse i arbejdet, tværtimod, det er meget værdifuldt, men jeg fastslår altså bare, at skolenævnsmøder er lovlige og kan gennemføre deres beslutninger, uden at lærernes repræsentant er til stede. Det vil dog være, synes jeg, lidt molboagtigt, om man gjorde det, for formålet med skolenævnsarbejdet er dog netop, at man skal have denne kontakt mellem forældrerepræsentanterne og skolen.

For det tredje vil jeg også nævne, at det er blevet fastslået, at 11 timers reglen ikke gælder uden for landets grænser, altså ikke, som der har været kørt en lang række sager på, når skoleklasser skal på den obligatoriske tur til Norge, så gælder bestemmelsen om 11 timers hviletid ikke.

Der er en del forvirring om disse undtagelser eller følger af 11 timers reglen, og derfor kom det til beklagelige sammenstød, der kunne og burde have været undgået. Der er fejl på begge sider, for naturligvis skulle vi have været varslet i lidt bedre tid om, hvad der var på vej, og reglerne f.eks. for skolenævnsarbejde burde have været præciseret, så kunne man måske have undgået mange ubehageligheder. Det er jo helt galt, når vreden fra forældrene vendes mod lærerne på en bestemt skole, for de har jo ikke kunnet gøres ansvarlige, da det har været et forhandlingsspørgsmål mellem de to parter. Naturligvis reagerer forældrene imod dem, de umiddelbart opfatter som ansvarlige.

Landsforeningen Skole og Samfund, der består af medlemmer af skolekommission og

skolenævn og forældreforeninger, skriver i sit medlemsblad nr. 1, 1979, og jeg tillader mig at citere:

»Dette (altså 11 timers reglen) har bragt folkeskolen og navnlig forældre og skolenævn i en utålelig situation, hvor man må konstatere, at folkeskoleloven i realiteten er sat ud af kraft, for under de betingelser kan den ikke på rimelig måde løse sin opgave sammen med forældrene, som skrevet står i loven. Folkeskolen kan simpelt hen ikke leve med sådanne tilstande, og vi må indtrængende opfordre de forhandlingsberettigede parter – staten som arbejdsgiver, Danmarks Lærerforening som arbejdstager – til at bringe denne tilstand til ophør og sikre skolen samarbejde med forældrene, således at det indgår i lærernes tjenestepligt på linje med deres undervisning.«

Nu har ministeren oplyst, at der har været ført forhandlinger mellem arbejdsministeriet og undervisningsministeriet og Danmarks Lærerforening, og jeg glæder mig til at se enkelthederne i det forhandlingsresultat for at se, hvad det er, man er nået frem til.

Samarbejdet skole/hjem er jo netop vokset de senere år. Her er der et udtryk for, at forældre og lærere har en gensidig interesse i kontakt til gavn for børnene. Nu er det samarbejde altså snublet, og hvor megen skade der er sket, f.eks. i en periode, hvor der skulle vejledes om den videre uddannelse for eleverne i de ældre klasser, er det svært at sige noget om helt nøjagtigt, men det er givet, at der er sket skade. Nu har det ligesom været lærernes overholdelse af 11 timers reglen, der har fået den største effekt. Det har kunnet mærkes direkte i hjemmene, og det har bl.a. haft de beklagelige følger, at der har været en børnedemonstration, hvor uansvarlige kræfter fik eleverne bort fra den undervisning, de havde pligt til at følge.

Vi kan naturligvis ikke billige den slags, og derfor må folketetinget heller ikke lade sig påvirke af det, men det vil jo ligesom være forkert at sige, at spørgsmålet om overholdelse af 11 timers reglen udelukkende er et spørgsmål om lærerne. Det gælder også inden for sundhedssektoren, at der har været mange problemer. Forleden, i mandags, måtte f.eks. Frederiksberg kommunalbestyrelse bevilge ansættelse af indtil 15 nye lægestillinger på grund af 11 timers reglen, og det medførte en merudgift for dette år på 1,4 mill.

[Grethe Fenger Møller]

kr. I forrige uge kunne man i Kristeligt Dagblad læse, at Det danske Teater måske måtte sløje sæsonens eneste danske stykke. I kroner og øre betyder bestemmelsen om et ugentligt fridøgn og 11 timers reglen en merudgift for Det danske Teater på ca. 900.000 kr. Tallet ville have været 1,5 mill. kr., hvis ikke der var opnået visse dispensationer, siger teatrets direktør, Meir Feigenberg, til Kristeligt Dagblad.

Vi har altså en lang række eksempler på, hvad en overholdelse af 11 timers reglen betyder. Den griber ind på mange af samfundets områder, og det er ikke tilfredsstillende. Det er ikke tilfredsstillende, at en lovregel kun kan fungere, hvis man i de fleste tilfælde dispenserer fra den. Sådanne dispensationer vil altid kunne være et pressionsmiddel i overenskomstsituationer eller forhandlingssituationer, enten i form af flere ansættelser eller i form af forøgede udgifter. Det er derfor, vi har fremsat vores forslag om hvileperiode, der normalt er uhyre berettiget, og denne hvileperiode kan nedsættes til 8 timer i indtil 30 dage i et kalenderår. Hermed åbnes der for en smidiggørelse af en lov, der har vist sig at være et snærende bånd, når den overholdes til punkt og prikke. Med en sådan ændring i loven foretages der ikke indgreb i de rimelige hviletidsbestemmelser, men der bliver heller ikke lejlighed til at anvende loven som pressionsmiddel, og det har jo heller ikke været hensigten.

Jeg vil gerne takke de ordførere, der gav udtryk for, at de kunne tilslutte sig vores forslag. En særlig tak til hr. Lawaetz, som bl.a. påpegede, hvad der er meget relevant, at personer, der er omfattet af 11 timers reglen, jo i vid udstrækning kan udføre andet arbejde – skolelærerparrets undervisning på aftenskole eller køre taxa eller lave noget andet – hvis bare de ikke deltager i skolenævnsarbejde; det synes jeg er væsentligt at påpege.

Hr. Lawaetz var også inde på, at han var blevet nervøs for sit helbred efter at have overværet debatten om 11 timers reglen, og det kan vel alle, der er beskæftiget her i folketinget, godt blive. Arbejdsministeren fik sin nattesøvn ødelagt, fordi han var uenig med mig om dette forslag, og sådan har vi jo alle vores problemer.

Jeg vil også gerne sige tak til hr. Therkel Christensen, som også støtter vores forslag

og kunne se, at 11 timers reglen har virket for strengt.

Hr. Niels Helveg Petersen kunne også se, at 11 timers reglen har givet bizarre udslag, og han har opfordret arbejdsmarkedsudvalget til at drøfte, om vores forslag ville være en rimelig løsning på disse problemer.

Også en tak til hr. Honoré, som ville se på forslaget under udvalgsarbejdet og bl.a. ønskede, at vi skulle drøfte, hvorvidt disse 30 dage kan være i sammenhæng eller skal være 30 dage fordelt på 1 år.

Jeg var selvfølgelig ked af, at arbejdsministeren ikke kunne støtte vores forslag. Det havde jeg jo næsten regnet med han ville gøre, og at der ville være 1 eller 2 lovforslag i dag, som ministeren og jeg kunne være enige om. Man kan jo i hvert fald se, at ministeren, der jo ellers er bekendt for sin skarpe tone og tunge, også kan være helt blid indimellem, fordi han sagde såmænd ganske pænt, at han måtte jo erkende, man havde, sådan udtrykte han det, haft visse vanskeligheder med indkøring af 11 timers reglen. Ja, det kan man vist godt kalde det; og jeg er da glad for, at ministeren også erkendte, at man er kommet for sent i gang med forhandlingerne. Men spørgsmålet er så, om det er tilstrækkeligt, at man nu har fået disse forhandlinger. Vi synes, det da er udmærket, at regeringen har fort disse forhandlinger. Jeg kan glæde mig over, at man har haft forhandling med Danmarks Lærerforening i går aften, og i morgen aften skal man have en anden forhandling, så noget er der alligevel kommet ud af vores lovforslag, idet der åbenbart er kommet gang i disse forhandlinger.

Men spørgsmålet er altså, om man kan løse problemerne omkring 11 timers reglen udelukkende ved at forhandle sig til rette. Vi mener, at vi ikke kan være tjent med at have en lovregel, der kun kan fungere, hvis den er baseret på et vidtforgrenet dispensationssystem. Jeg synes også, at ministeren, når han siger, at det ville være skadeligt, at man i 30 dage om året nedsatte hviletiden til 8 timer, måske undervurderer den danske befolkning. Jeg tror godt, den danske befolkning kunne klare en gang om måneden at få nedsat sin hviletid til 8 timer og alligevel være i stand til at bevare sin sundhed og være i stand til at fungere både i en normal arbejdsituation og i en normal familiesituation.

[Grethe Fenger Møller]

Jeg kan ikke forstå, at arbejdsministeren har været så negativ over for vores forslag. Jeg håber, at de forhandlinger, der har været med de pågældende organisationer, har løst nogle af problemerne, men jeg håber også, man under udvalgsbehandlingen vil kunne få en grundig drøftelse af dette lovforslag. Jeg håber som sagt, at det ender med, at der kan skabes et flertal for dette forslag.

Erlendsson (FP):

Det er kun en meget kort bemærkning. Jeg har ikke kunnet være her under hele forhandlingen, men jeg synes, jeg vil sige, hvis det ikke er blevet sagt, at dette hus ikke kunne fungere i dag, som det har gjort, hvis vi havde haft 11 timers reglen gjort gældende for de ansatte. Jeg tænker ikke blot på os, som er valgt til at gøre arbejdet herinde. Vi blev færdig ved 11-tiden i går aftes, men efter kl. 11 er mange stadig beskæftiget med at følge det arbejde op, som er sket herinde; inden det kan afsluttes, er der adskilligt arbejde at gøre, og det ville have været umuligt at køre arbejdet igennem her i dag. Det viser jo, hvor urimeligt det er at gennemføre fine ideelle hensigter på en sådan principagtig måde, for det støder imod de regler, der gælder for livet, for omgangen mellem mennesker, for den måde samfundet skal fungere på. Og det er endnu et eksempel på, hvad skade en sådan almindelig regel gennemført uden tanke på, hvilke virkninger det vil have, kunne få på arbejdet, også på dette centrale sted i det danske samfund.

Arbejdsministeren (Auken):

Forskellen mellem fru Grethe Fenger Møllers og mit standpunkt er ikke, at der skal være mulighed for at fravige 11 timers reglen. I den arbejdsmiljølov, der er gældende i dag, er der mulighed for at fravige 11 timers reglen på den måde, at man fastsætter varige særregler afpasset efter den bestemte arbejds-situation i et samarbejde mellem arbejdsgivere og lønmodtagere som en ansøgning eller som en fastlæggelse af varige særregler. Det er det arbejde, der er i gang i øjeblikket inden for store dele af den offentlige sektor, og det, der har været problemet, indtil disse varige særregler er udarbejdet, har været at give dispensationer i forhold til 11 timers reglen.

Der er ikke uenighed om, hvorvidt der skal være mulighed for at fravige 11 timers reglen eller ej. Det er måden, det sker på. For fru Grethe Fenger Møllers regel er jo en ny dispensationsregel, men den går bare ud på, at det er arbejdsgiveren, der hver gang træffer afgørelsen alene uden indblanding af arbejdstilsynet, lønmodtagernes organisation osv. Det er altså bare en forringelse.

Det er da klart, man kan løse alle problemerne med 11 timers reglen ved at afskaffe den – måske et meget radikalt skridt – og så sige, at vi slet ikke har nogen hviletidsbestemmelser i arbejdsmiljøloven. Det var måske den allermest praktiske løsning. Det interessante er, at selv med en sådan arbejdsgiverdispensationsret, denne forringelse, som de konservative lægger op til, vil der alligevel være brug for en almindelig dispensationsregel.

Jeg kan sige, at den dispensation, vi har givet for de yngre sygehuslæger, ikke ville have været overflødig, selv hvis de konservatives regel havde været gældende. Man havde alligevel været nødt til at give særregler. Men det, der er forskellen på vores og de konservatives tankegang, er alene det, at vi mener, det er vigtigt, at Danmarks Lærerforening, Dansk Sygeplejeråd, alle de øvrige tjenestemandorganisationer ikke bliver sat totalt ud af spillet, men har en reel medindflydelse.

Til hr. Erlendsson: hvordan tror man det ville virke her i huset, hvis det alene var præsidiet, der dikterede medarbejderne fravigelse af en regel, i stedet for i enighed med personaleorganisationerne her i huset at fremsende en ansøgning om dispensation, indtil særreglerne er fastlagt i enighed? Hvordan tror man klimaet ville være været? Jeg synes netop, at folketinget er det bedste eksempel på, hvor smidigt og hvor fornuftigt den nuværende arbejdsmiljølov fungerer med inddragelse af ansvarlige organisationer på fornuftig vis, hvorimod der vil være i tonsvis af konflikter med en sådan arbejdsgiverdispensationsregel som den, fru Grethe Fenger Møller nævner.

Så snakker fru Grethe Fenger Møller meget om skolens problemer, og jeg er enig. Jeg mener, vi har gjort en indsats for at løse i hvert fald en del af problemerne på skolens område. Men hvorfor skal man ødelægge det inden for det private erhvervsliv, produktio-

[Arbejdsministeren]

nen, industrien, hvorfor skal arbejderes og funktionærers hviletidsbestemmelser forringes som følge af, at vi har haft indkøringsvanskeligheder med udarbejdelsen af varige særegler på dette område? Det var det spørgsmål, jeg stillede før, men ikke fik noget svar på.

Men vi er selvfølgelig parate til også i udvalgsarbejdet at diskutere disse ting nærmere.

(Kort bemærkning).

Erlendsson (FP):

Denné lov, som skulle være så nødvendig for at opretholde det gode humør her i huset, er jo ikke så gammel, og også inden den tid gik arbejdet jo ganske udmærket. Det kan gå, når man er enig om det og tager hensyn til hinanden. Sådanne almenmenneskelige hensyn behøver man ikke lovgive for, så man får noget så stift og uhåndterligt som det, man har fået med denne lov, som nu på fru Grethe Fenger Møllers initiativ skulle kunne blive lettet noget til gavn for arbejdet.

(Kort bemærkning).

Grethe Fenger Møller (KF):

Jeg vil gerne sige til arbejdsministeren, at vi ønsker ikke at afskaffe 11 timers reglen, og vi er også godt klar over, at selv om vores forslag bliver vedtaget, vil der være et behov for at få dispensationer inden for visse områder.

Med hensyn til arbejdsklimaet, som arbejdsministeren mener vil blive forringet, hvis man skulle til at drøfte udformningen af disse regler: mener arbejdsministeren da, at klimaet er så dårligt inden for landbruget? Der er måske andre inden for regeringen, der ikke mener, at klimaet er dårligt inden for landbruget. Hvis man kan have et godt klima inden for landbruget med en sådan regel, hvorfor i alverden skulle man så ikke kunne have det inden for det øvrige arbejdsmarked? Skulle der være noget særligt til hinder for, at funktionærer eller læger eller andre skulle kunne være omfattet af en sådan regel?

Så vil jeg også godt spørge arbejdsministeren, som jo nu må have et særlig godt kendskab til folk inden for landbruget med den regeringsdannelse, vi har, om der egentlig er noget særligt ved de mennesker, der arbejder

i landbruget, siden de godt kan klare at få nedsat deres hviletid 30 gange om året til 8 timer. Og det kan man altså måske ikke klare inden for andre områder.

Jeg vil også sige, at en vedtagelse af vores forslag da ikke umuliggør, tværtimod, at man også kan forhandle med de berettigede organisationer. Vi ønsker ikke at vedtage noget hen over hovedet på organisationerne. Vi vil gerne tale med organisationerne. Det forhindrer vores forslag ikke. Vi mener bare, at vores forslag vil kunne løse nogle af de problemer, som 11 timers reglen, hvis den overholdes til punkt og prikke efter sin ordlyd, har skabt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Ninn-Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Inden jeg går over til næste sag, skal jeg bemærke, at der påregnes at blive spisepause formentlig om ca. en halv time.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af ligningsloven og ændring af lov om vurdering af landets faste ejendomme. (Lejeværdi af egen bolig m. v. i 1980).

(Lovforslag nr. L 135. Fremsat 31/1 79).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 8-10 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

8) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om lejeværdiregler for 1979, 1980 og 1981 [af Hagen Hagensen (KF) m. fl.]

(Beslutningsforslag nr. B 60. Fremsat 18/1 79).